

הקול קול יעקב

עולם הנגינה
וסוד ההבל

ליקטתי וערכתי
יעקב שמואל לוינסון

ירושלים תובב"א
אלול תש"פ

"הקול" קול יעקב...

(בראשית, תולדות כז, כב)

"ועתה קחו לי
[הנביא אלישע] מנגן,
והיה כנגן המנגן
ותהי עליו יד ה'"

(מלכים ב: ג, טו)

"זכרי קהלת בן דוד
מלך בירושלים.
הבל הכלים אמר קהלת
הבל הכלים הכל הבל"

(קהלת א, א-ב)

ול יעהקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב •
ל • רוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול
: וסוד הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד
עולם עקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגי
ול יעהקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב •
ל • רוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול
: וסוד הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד
עולם עקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגי
ול יעהקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב •
ל • רוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול
: וסוד הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד ההבל • הקול קול יעקב • עולם הנגינה וסוד

תוכן הענינים

9 הקדמה

פרק א

11 אור

11 "הבל הבלים הכל הבל"

פרק ב

14 הבל

14 ירידת ההבל

15 כניסת ההבלים לספירות

16 השלהבת

17 נר אלוקים נשמת אדם

18 בניית האדם בתחיית המתים על ידי הבלא דגרמי

פרק ג

19 קול

19 חומר

20 מטי ולא מטי

20 יציאת הקול מההבל

תוכן הענינים

פרק ד

25 **גלי קול**

25 יצירת גלי הקול

27 קול ודיבור

פרק ה

30 **שיר**

30 על חכמת הנגינה

32 סוד הריקוד

33 נגינה בימות המשיח

לסיכום

36 **עולם הנגינה וסוד ההבל**

הקדמה

"הבל הבלים הכל הבל" (קהלת א, ב).

כתב הרב מליסא זצוק"ל בפירושו על ספר קהלת, "עמוק עמוק מי ימצאנה וגו'. [המלך שלמה] כתב הכל ברמז שלא יבינם כל אחד, כי אם אשר רוח אלוקים בו".

רש"י כותב על הפסוק: "שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית". (קהלת א, ב).

יש הרבה דוגמאות של הבל חיובי בספרי תורת החן, כמו באדם קדמון, בתקיעת שופר, ז' הבלים בנרות של חנוכה וכו'.

בזוהר (פר' ויצא דף קמו ע"ב) כתוב: "שלמה מלכא האי ספרא אוקים ליה על שבע הבלים ועלמא קאים עליהו וכו'". [תרגום: שלמה המלך העמיד את ספרו על ז' הבלים, שהם סוד ז' ספירות של ז"א, והעולם עומד עליהם].

בתפילת קבלת שבת, במזמור לדוד הבו לה' וגו' (תהלים כט), יש לכוון השבעה הבלים כשבעה קולות כשנכנסים לשבעה ספירות התחתונות [מחסד עד מלכות] דעולם העשיה (שער הכוונות, קבלת שבת סה).

מסביר המדרש רבה (שמו"ר כח, ד): "כי בשבעה קולות נתנה התורה, והם אלו שהזכיר דוד במזמור הבו לה' בני אלים (תהלים כ"ט).

הקדמה

הבל בתנועה בגלל התופעה של מטי ולא מטי [מגיע וחוזר] (ע' בספר עץ חיים, שער ז'), גורם לייצור של גלי קול שעוברים בתוך של אור עד שהם מגיעים לאוזן.

א"כ, גלי קול הם שילוב של קול, שהוא החלק הרוחני, ביחד עם חומר גשמי, כמו אוויר, מים וכו'.

הצלילים מסודרים בשבעה קולות עיקריות, מנמוך עד גבוה, ב"סולם מוסקלי". סולם אחד כולל שבעה קולות. בימות המשיח, שיגיע במהרה בימינו, יהיה עולם של ח' קולות, עולם חדש, עם שיר חדש.

ספר זה יוצא לאור לכבוד יום הולדתי השבעים - כ"ח אלול תש"פ, מספר קטן "השבעה הבלים".

ואני תפילה: "אלקים, למדתני מנעורי ועד-הנה אגיד נפלאותיך. וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזבני עד אגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך" (תהלים עא, יז-יח).

יעקב שמואל לוינסון

עיה"ק ירושלים תובב"א

חול המועד פסח תש"פ

פרק א אור

”הבל הכלים הכל הבל”

כתוב בספר קהלת: ”ושנאתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש כי הכל הבל ורעות רוח” (קהלת ב, יז).

”כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יכסה” (קהלת ג, ד).

”הבל הבלים אמר הקהלת הכל הבל” (קהלת יב, ח).

המלך שלמה היה החכם מכל אדם. הוא היה בן של דוד מלך ישראל, סמל של חיוביות, כמו בהריגת גולית, שמחה ונגינה בעבודת ה'. איך יכול להיות שהמלך שלמה כתב ספר קהלת שנראה במבט ראשוני שהוא מלא מחשבה שלילית וייאוש?

המלך דוד אמר ”אדם להבל דמה” (תהלים קמד, ד). שואל המדרש, ”איזה הבל? אם להבל של תנוה, יש בו ממש. אם להבל של כירה, יש בו ממש. בא שלמה בנו ופירש, הדא הוא דכתיב הבל הבלים אמר קהלת” (מדרש רבה, קהלת א).

ברור שאחד המסרים של ספר קהלת זה לשלול את חיי העולם הזה כתכלית לעצמה. אבל למה לקח לו שנים עשר פרקים כדי להסביר זאת?

ולמה אחרי כל זה, כותב שלמה המלך (יב, ג): "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם" שכל התכלית בחיים היא רק יראת ה' ועשית המצות, מה עם אהבת ה' ולימוד התורה?

ולמה קוראים ספר קהלת בחג הסוכות, זמן שמחתנו? אחד הטעמים לכך, שזה כדי למנוע הוללות בשמחת תורה. זו לא נראית לי סיבה מספקת לכולם.

עוד צריך להבין בכפילות הלשון של הפסוק "הבל הבלים", כמו "שיר השירים", מדוע כתוב לשון כפולה?

אני רואה את כל זה כרמז שיש הרבה יותר עומק בספר קהלת, והוא לא רק ספר מוסר לפשוטי עם.

מביא הפרי צדיק (ספר פרי צדיק, שמיני עצרת קלב): "ולכן נמצא בשלמה המלך ע"ה דייקא ענין משתה ושמחה תמיד וכו', שהיה בכוחם להמשיך הקדושה בכל עניני התענוגי העוה"ז הגשמיים וכו', שכל עניני שלמה היה להמשיך הקדושה בכל תענוגי השפלים שבעה"ז, רק למראה עיני האדם נעלם העומק הזה עד ימות המשיח ב"ב.

איך ספר קהלת לא חיובי יצא מאיש כזה, ספר שמהותו להיפרד מן העולם הגשמי?

מצאתי תשובה לשאלתי בתוך ההקדמה לפירוש על ספר קהלת מאת הרב מליסא זצוק"ל.

הרב כותב: "ספר קהלת עמוק עמוק מי ימצאנה וכו', כתב הכל ברמז שלא יבינם כל אחד כי אם אשר רוח אלוקים בו וכו', ובכל קוץ יש בו סודות נעלמות". [שלמה המלך] היה משיג כל הדברים שנאמר לו ברוח הקודש

אור

בהשגה עד שהיה יכול לכתוב אותו בלי משל ומליצה. והנה מרוב צפוני סודותיה אשר לפיהן נאמר בלשון זה תעגנה פעמי דלים, להבין פשוטים והוא בעיניהם כדברי הספר החתום".

רש"י מביא בפירושו (קהלת א, א): "קהלת, על שם שקיהל חכמות הרבה". ועוד ברש"י כתוב (שם א, ב): ש"שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית".

בגמרא במסכת שבת (ל ע"ב) כתוב: "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרים זה את זה".

יש הרבה דוגמאות של הבל חיובי. למשל, בתקיעת שופה, יש המתקת הדין מהשבע הבלים מילויים של ס"ג (שער הכוונות, ראש השנה).

וגם שבעת ענני הכבוד במדבר היו מחיבור הבל מדיבור בין ידידים בזכות אהרן הכהן "האוהב שלום, ורודף שלום". (שפתי חן בשם הרה"ק מרוזין זיע"א, הקדמה יג, ספר ימים נוראים).

בחומש בראשית (ד, ח) כתוב, אחרי בריאת העולם שלנו, קין [הבן הבכור של אדם הראשון וחווה] האיש השלילי, הרג את אחיו "הבל" [הדמות החיובית].

לסיכום:

ספר קהלת, הוא ספר מוסר עם אזהרות רבות על הסיכון להבלי העולם הזה הגשמי. אבל במקביל, ברור שהוא גם ספר מלא סודות התורה, ספר חיובי, מלא "הבל חיובי", אהבת ה', ואהבת לימוד התורה, בנוסף ליראת ה' ועשית המצות.

פרק ב הבל

ירידת ההבל

לפני בריאת העולם היה רק אור עליון פשוט ממלא כל המציאות וכו' והוא הנקרא אור אין סוף (ספר עץ חיים, שער א, ענף ב).

"בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם" (תהלים לג), וכמו שכתוב בזוהר הקדוש (פר' בא): "אלא רזא דהבל יקירא הוא, הבל דנפיק מפומא". ועוד כתב בספר הזוהר (פר' תזריע): "ועלמא לא מתקיימא אלא בהבל".

המחבר של ספר "שפתי חן" (חנוכה, הקדמה ה) ממשיך להסביר: "ידוע שבריאת העולם היתה על ידי עשר צמצומים. דהיינו שרצה השי"ת לשלשל אורו הגדול למטה על ידי ריבוי צמצומים בכלים אחר כלים, כדי שיוכל העולם לסבול אור ה' הגדול והנורא (כמבואר בעץ חיים פ"א).

בבריאת העולמות בדרגה רוחנית של "אדם קדמון", כתבים המקובלים שיש "הבל" היוצא מן נקבי האוזניים, שהוא הבל מועט. בחוטם יש הבל יותר, ובפה, כביכול, יש הבל יותר מורגש מכולם. יצירת הכלים הרוחניים היה מהבל הסתכלות העין בזו אדם קדמון (ספר עץ חיים, שער דרושי הנקודות, ספר משנת חסידים, אורות הטעמים פ"א).

הבל

אם כן, ההבל הוא כנגד האור, והדיבור הוא כנגד הכלי שבו מתלבש, ומגלה
ההבל.

כתוב הסבר בכתבי האר"י הק' זצ"ל (שער הפסוקים, פר' וירא): וזהו סוד מ"ש
רבותינו ז"ל (חגיגה יד ע"א) אין דבור ודבור יוצא מפי הקב"ה שאינו נברא ממנו
מלאך, והוא ענין ההבל והקול היוצא מפיו בעת זווג הנשיקין העליונים כנזכה.

בהמשך, בירידת ההבל לעולם האצילות, לפי הקבלה, יש שבעה הבלים
שהם יוצאים מהשפע של החמשה חסדים מן דעת של אצילות.

יש, בעיקרון, רק חמשה חסדים של דעת, אבל בנוסף יש הבל היסוד
שהוא בשם "הבל כללי", וגם הבל המלכות שהוא "כללות דכללות" (שער
הכוונות, שבת, ענין הבו לה', ע' פירוש טיב הכוונות).

השבעה הבלים אלו נמשכים ויוצאים מפי היסוד דזעיר אנפין דאצילות,
שוב לגמרי רוחני.

ההבל העליון הזה ממשיך בירידת העולמות הרוחניות עד דרגה של הבל
תחתון, "הבל של אדם". ההבל גנוז בתוך האדם בפנים, ואחר כך יוצא ההבל
לחוץ.

כתוב בזוהר (פר' ויצא דף קמו ע"ב): "שלמה מלכא האי ספרא אוקים ליה על
שבע הבלים ועלמא קאים עלייהו" [תרגום: שלמה המלך העמיד את ספרו
על ז' הבלים, שהם סוד ז' ספירות של ז"א, והעולם עומד עליהם].

כניסת ההבלים לספירות

בירידת הז' הבלים מעולם האצילות דרך פי היסוד דזעיר אנפין, הז'
הבלים אלו ממשיכים לרדת עד הז' ספירות, חסד, גבורה, תפארת, נצח,

הבל

הוד, יסוד ומלכות של העולם התחתון, עולם העשיה (שער הכוונות, קבלת שבת, סה). זאת אומרת, ההבלים האלו מתפשטים בתוך הספירות.

"כי אותן ז' הבלים של המלכות הם כנגד שבעה נרות של המנורה וגו' כי הבל ולהב הכל אחד" (ספר אהל מועד, פרק ו', מאת הרב פנחס חיים טאוב זצוק"ל מקאליב).

"הדלקת הנרות ממש מאירים את הספירות העליונות" (מתוק מדבש על ספר הזוהר, פר' בהעלותך).

לפי סוד השלהבת, מילת "שלהבת" הם אותיות שת הבל (שער הליקוטים ע"א).

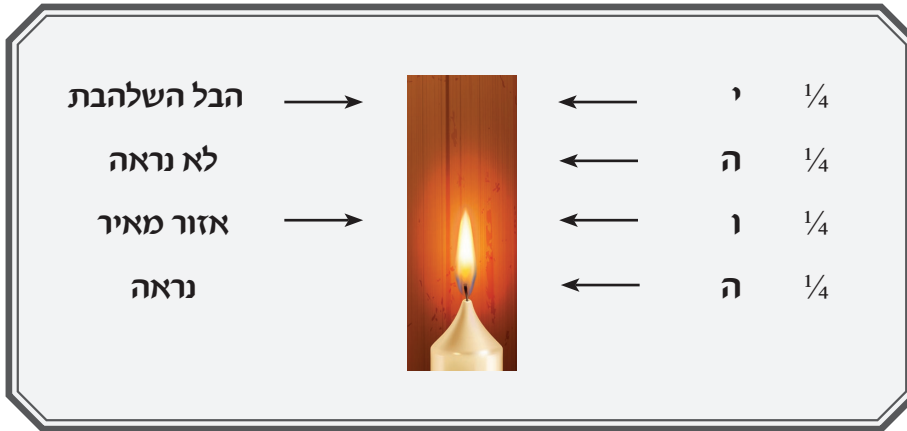
בשלהבת יש ארבע חלקים כנגד שם הוי"ה מלמעלה למטה.

החצי התחתון הוא בעין [מרומז באותיות ו"ה]. צבעים שרואים כולל תכלת, לבן, צהוב ואדום. אבל החצי העליון [מרומז באותיות י"ה] לא רואים. שם מקום של ההבלים "אור הגנוז". חלק עליון מקום אור הגנוז - ההבל.

השלהבת

הבל - להב	הבל שת	ד' חלקים
הבל השלהבת	מקור	י ¼
לא נראה	אור הגנוז	ה ¼
אזור מאיר		ו ¼
נראה		ה ¼

הבל

בנוסף להבלים משלהבות המנורה בהדלקה בבית המקדש, היו גם הבלים מהשירים המלווים מאת הלויים (תהילים מזמור ל': מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, מזמור ס"ז: למנצח בנגינת מזמור שיר), והלויים היו מנגנים בכנור של שבע נימין.

נר אלוקים נשמת אדם

כתוב בגמרא (נדה ל ע"ב): "דרש רבי שמלאי, למה הולד דומה? וכו' לנר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (איוב כט): "בהלו [אותיות הבל] נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך".

מוסף המהרש"א, "בהלו נרו עלי ראשי", הוא כח הנשמה שנקראת 'נר', שנאמר (משלי כ, כז): "נר אלקים נשמת אדם".

בגמרא כתוב (חגיגה יב ע"א): "כדרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו". ולפי מה שנדרש המקרא של בראשית, "וירא אלוקים את האור כי טוב" - שהגון האור לשמש את מי שהוא טוב [צדיק] (בראשית א, ד, ע' רש"י).

הבל

בניית האדם בתחיית המתים על ידי הבלא דגרמי

עצם הלוז, חלק הגשמי, מתקיים עד התחיה (זוהו, פר' שלח לך) ובתוכו חלק הרוחני, הנצוצי הנפש הנקראים "הבלא דגרמי".

יניקת עצם הלוז לתחיית המתים היא על ידי סעודת מלווה מלכה.

הכל דומה לניצוצות של האורות העליונים שנשארו. חלק מהם, חופים על הכלים אחר השבירה, עד יום תחית המתים.

ועיין בספר הזוהר, (פר' שלח לך, קס ע"א) ספר אוצרות חיים (שער הרפ"ח נצוצים), ספר שערי גן העדן (קפב), אורח צדיקים, דרך ד'.

קול

פרק ג קול

חומר

”והארץ היתה תוהו ובהו” (בראשית א, ב).

כותב רבינו בחיי (על התורה, בראשית א, ב): ”הוא החומר שאין בו ממש ואין השם נתפס בו, והוא מלשון רז”ל בתוהו על הראשונות (קדושין מ ע”ב), וכו’ חומר הזה נקרא בלשון התורה תוהו ובלשון הפילוסופים ”היולי”.

וביתר הסבר, מביא הרמב”ן (שם): ”וזהו שאמר הכתוב (ישעיה לד, יא): ונטה עליה קו תהו ואבני בהו. כי היא הקו אשר בו יתחם האמן מחשבת בננו ומה שיקוה לעשות וכו’ וכן כתוב (ישעיה מ, ז): מאפס ותהו נחשבו לו, כי התהו אחר האפס, ואיננו דבר, וכך אמרו בספר יצירה (ב, ו): ”יצר מתוהו ממש ועשה אינו, ישנו”.

מסכם הספורנו (בראשית א, ב): ”ואותן הארץ הנבראת אז דבר מורכב מחמר ראשון הנקרא תוהו, ומצורה ראשונה הנקראת בהו”.

והכלי יקר (בראשית א) כותב: ”...מששת ימי בראשית והלא’ אין הקב”ה משנה שום דבר מכמות שהיה”.

כמובן, ביתר עומק, כתוב בזוהר הקודש (בראשית שז ע”א): ”תהו אתר דלית

קול

ביה גוון ולא דיוקנא ולא אתכליל ברזא דדיוקנא, השתא איהו בדיוקנא כד מסתכלן ביה, לית ליה דיוקנא כלל, לכלא אית לבושא לאתלבשא, בר האי".

ובפירוש המתוק מדבש על ספר עץ חיים (שמ"ב פ"א): "כי קודם שברא הקב"ה ה' יסודות, ברא חומר אחד תקרא 'היולי' שהוא דבר המוכן לקבל צורת ה' יסודות אחר כך, אבל הוא אינו לובש שום צורה כלל ועיקר".

לסיכום:

החומר זהו דבר גשמי שברא הקב"ה כהתחלת העולם שלנו יש מאין.

מטי ולא מטי

נזכר בספר הזוהר (בראשית טז), וביתר הסבר בספר עץ חיים (שער ז' פרק א): "ולעולם יש בטבע האור ההוא לבא ולהאיר ואחר כך מסתלק. וזה נקרא "מטי ולא מטי", פעם מגיע ומאיה, ופעם לא מגיע ולא מאיה. כי לסבת היותן בכלי א', אין כח בכלי הזה לסבול האור אם לא בהיותו מטי ולא מטי".

הרטט והתנודה גורמת קול. הקול עובר בחומה, ויוצר גלי קול. וכשגלי הקול נכנסים לכלי קיבול, הוא נשמע.

יציאת הקול מההבל

הבל בתנועה בגלל תופעה של מטי ולא מטי [מגיע וחוזר] (ע' בספר עץ חיים, שער ז) גורם לייצור של גלי קול עובר בתווך של אוויר [או חומר אחר כמו מים] עד שהוא מגיע לאוזן או קיבול אחר.

בספר שער הכוונות (קבלת שבת סה) כתב: בתפילת קבלת שבת, בפרק

קול

מזמור לדוד (תהילים כט) יש לכוון שבעה הבלים, שבעה קולות נכנסים לשבעה הספירות התחתונות של עולם העשיה.

ז הבלים	ספירה	פסוק
א	חסד	קול ה' על המים
ב	גבורה	קול ה' בכח
ג	תפארת	קול ה' בהדר
ד	נצח	קול ה' שובר ארזים
ה	הוד	קול ה' חוצב להבות אש
ו	יסוד	קול ה' יחיל מדבר
ז	מלכות	קול ה' יחולל אילות

מזמור לדוד הוה ליהוה בני אלים הוה ליהוה כבוד ועז: הוה ליהוה כבוד שמו השתחוו ליהוה בהדרת קדש: **קול** יהוה על המים אל הכבוד הרעים יהוה על מים רבים: **קול** יהוה בכח **קול** יהוה בהדר: **קול** יהוה שבר ארזים וישבר יהוה את ארזי הלבנון: וירקידם כמו עגל לבנון ושרין כמו בן ראמים: **קול** יהוה חצב להבות אש: **קול** יהוה יחיל מדבר יחיל יהוה מדבר קדש: **קול** יהוה יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו כלו אמר כבוד: יהוה למבול ישב וישב יהוה מלך לעולם: יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

(תהילים - מזמור כט)

קול

המשנה במסכת קינים (ג, ו): אמר ר' יהושע זה הוא שאמרו כשהוא חי [כבש] קולו אחד, וכשהוא מת קולו שבעה. כיצד קולו שבעה? שתי קרניו, שתי חצוצרות, שתי שוקיו שני חלילין, עורו לתוף, מעיו לנבלים, בני מעיו לכינורות, ויש אומרים אף צמרו לתכלת.

מפרש ה"קן מפורשת" על המשנה (גריידיץ): "שהיו עושים המעיל כולו תכלת, והוא היה מבגדי כהן גדול, ועל השוליים היו ע"ב פעמוני זהב וכו' ובין כל פעמון ופעמון היו עושים מצמר צבוע תכלת וארגמן ותולעת שני וכו' הפעמונים היו משמיעין קול בשעת הילוכו, ונשמע קולו בבואו אל הקודש".

התפארת ישראל מסביר: "...בחכמת התורה הקדושה, אשר במקורו היא שבעה ספרים (שבת קטז ע"א) נתנה בשבעה קולות שנאמרו על המים, הנזכרים בפסחים (קב ע"א), כי גם תורה הקדושה נמשלת למים, שמניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך (תענית ז ע"א)".

והוא מוסיף: "והנה באתי עד הלום, לפרש בעזרת אבינו בשמים מסכת קינים, החמורה שבחמורות שבכל הש"ס".

כתוב בספר התניא (ליקוטי אמרים פרק ה): "כדי לקשר נפשו לה' ע"י השגת התורה איש כפי שכלו וכו', שהמצות הן לבושים לבד והתורה היא מזון וכו', וכל שכן כשמוציא בפיו בדיבור שהבל הדיבור נעשה בחינת אור מקיף, כמו שכתוב בפרי עץ חיים".

ובהמשך (שם פרק מ) כתוב: "וכמו שכתוב הרח"ו ז"ל בשער הנבואה (פ"ב) שמהתורה שלא בכוונה נבראים מלאכים בעולם היצירה וכו', אבל תורה שלא לשמה ממש, כגון להיות ת"ח וכה"ג אינה עולה כלל למעלה וכו' אלא נשארת למטה בעוה"ז הגשמי שהוא מדור הקליפות, וכמ"כ בזוהר על פסוק "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכו', וז"ש אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, פי' שלא נשאר למטה בעוה"ז".

קול

ובהשך שם כתב: "...מאחר שהקול והדבור הוא גשמי וכו', ותורה בכוונה לשמה הרי הכוונה מתלבשת באותיות הדיבור וכו', לכן היא מעלה אותן עד מקומה בי"ס דיצירה או בבריאה לפי מה שהיא הכוונה בדחילו ורחימו וכו', ושם מאיר ומתגלה אור אין סוף ברוך הוא שהוא רצון העליון ברוך הוא המלוּבש באותיות התורה שלומד בכוונה... בהארה גדולה לאין קץ".

בגמרא בברכות (ו' ע"ב) כתוב על שכרו של המשמח חתן: "אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שניתנה בחמישה קולות, שנאמר (שמות יט, טז) "ויהי ביום השלישי בהיות בוקה, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' חזק מאוד", "ויהי קול השופר וגו' הולך וחזק מאד, משה ידבר והאלוקים יעננו בקול".

לפי הסבר של ספר שער הכוונות ענין הבו לה' (ס"ה ע"ב ע' פירוש טיב הכוונות קעג): תחילה ממשיכם שפע עליון מעולם האצילות, שממשיכים משם שבעה הבלים, שהם יוצאים משפע חמשה חסדים של אצילות, [ואף שיש רק חמישה חסדים, עם כל זה יוצא מהם שבעה הבלים, שהבל היסוד הוא הבל כללי של כל החמשה הבלים, וכן ההבל המלכות, הוא הבל של כללות דכללות].

הנביא יהושע (פרק ו, יב), שלח שבעה כהנים נושאים שבעה שופרות היובלים לפני ארון ה' כדי לכבוש העיר יריחו. הם סבבו את העיר שבע פעמים. בפעם השביעית הכהנים תקעו בשופרות, ואחרי זה כתוב: "ויאמר יהושע אל העם הריעו [תצעקו], כי נתן ה' לכם את העיר".

וגם, יש שבעה ברכות אחר סעודת החתונה כמו בעת החופה. בברכה אחרונה, גם חמישה קולות (ברכות ו' ע"ב). "קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחופתם וכו'".

קול

”ואם משמחו מה שכרו, אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שניתנה בחמישה קולות” (שם).

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּרָא שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, חֲתָן וְכֵלָה, גִּילָה רִנָּה, דִּיצָה וְחֻדוּהָ, אֶהְבָּה וְאַחֲוָה, שְׁלוֹם וְרַעוּת, מְהֵרָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמַע בְּעַרְי יְהוּדָה וּבַחֲצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, **קול** שְׁשׁוֹן וְ**קול** שִׁמְחָה, **קול** חֲתָן וְ**קול** כֵּלָה, **קול** מְצַהֲלוֹת חֲתָנִים מְחַפְּתָם, וְנַעֲרִים מְמַשְׁתֵּה נְגִינָתָם, בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְשִׁימַח הַחֲתָן עִם הַכֵּלָה:

כותב הרמב"ן (על התורה יתרו יט, כ): ”ומזה תבין מה שאמרו רבותינו תמיד במדרשי הגדות (שמו"ר כ"ח, ד) כי בשבעה קולות ניתנה התורה, והם שהזכיר דוד במזמור הבו לה' בני אלים (תהלים כ"ט), וכן במשנה תורה הזכיר שבעה קולות במתן תורה (דברים ד, יב), ובמסכת ברכות (ברכות ו ע"ב) אמרו בגמרא שנתנה בחמשה קולות כי למשה רבנו נתנה בשבעה הקולות... אבל לישראל בקול אחד ישמעו...”.

ולפי פירוש רבינו בחיי זצוק"ל (מדרש רבינו בחיי על התורה יתרו כ): ”זוהו ביאור הכתוב ”משה ידבר והאלוקים יעננו בקול”. כלומר, מה שהאלוקים יעננו בקול, משה ידבר לישראל.

פרק ד גלי קול

יצירת גלי הקול

הבל בתנועה, בגלל תופעה של מטי ולא מטי שגורם תנודה, רטט בבריאה. וזה גם גורם ייצור של גלי קול, כאשר הקול עובר בחומר גשמי, כמו אוויר או מים וכו'.

הגלי קול מתפזרים בתוך החומר עד שהם מגיעים לכלי קיבול כמו תוף האוזן שלנו.

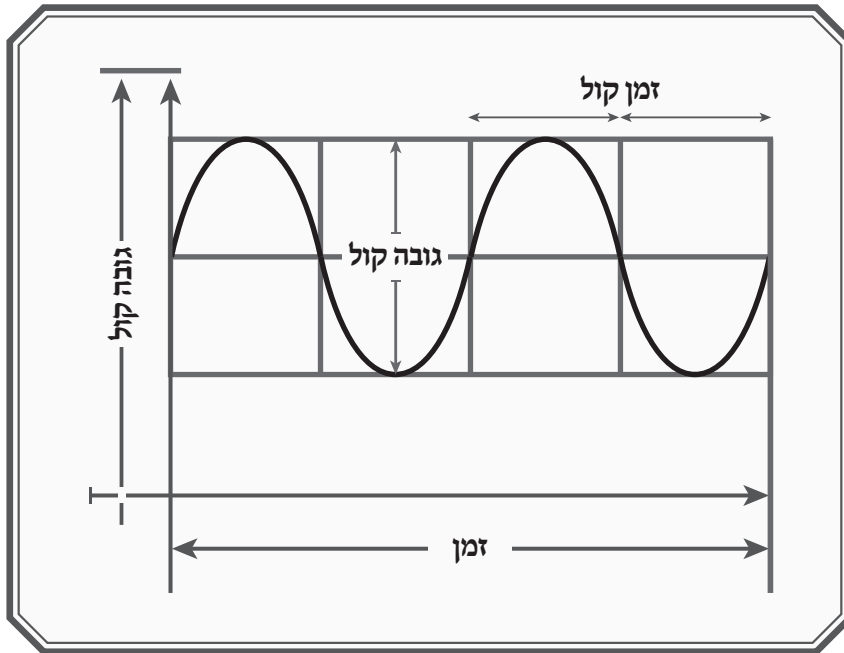
לכן למעשה, גלי קול הם שילוב של קול, חלק רוחני, ביחד עם חומר גשמי, כמו אוויר, מים, אדמה וכו'.

ביצירת הקולות יש כמה מרכיבים: גובה הצליל, משך זמן של הצליל וקצב, רמת הצליל, גוון הצליל, מרקם קולי, צירוף צלילים וכו'.

גובה הצליל - מתייחס לעוצמה או לחוזק של הצליל החל משקט ועד קול רם.

גלי קול

תהליך גובה זמן של גל הקול

משך זמן הצליל - הוא אורך זמן מהתחלת הקול עד הפסקת הקול. הקצב קובע את מהירות הצלילים.

רמת הצליל - הוא לפי תנודה או רטט של מקור הצליל. זה מתייחס לתדר נמוך עד גבוה. תנודה איטית גורמת קולות נמוכים, תנודה מהירה גורמת קולות גבוהים. בנגינה או במוסיקה, הגוף בתנודה יכול להיות מיתר של כלי שיר כמו כינור, או קנה של חליל, או חבלי קול בגרון שלנו.

הצלילים מסודרים בשבעה קולות עיקרים, נמוך עד גבוה, זהו "סולם מוסיקלי". סולם אחד כולל שבעה קולות, כמו שדוד מלך ישראל מרמז בפרק תהילים כט.

גלי קול

יש גם קולות ביניים, "תווים" של חצי דרגות. "תו" - הוא סמל בשפת המוסיקה, שמראה למנגן קצב וגובה הצלילים במנגינה.

ליחידה עצמה של שבעה קולות קוראים "אוקטבה", ולפי הצורך במנגינה אפשר לעלות לאוקטבה גבוהה יותר, או לרדת לקבוצת אוקטבה נמוכה יותר.

יש אפשרות גם לנגן כמה קולות יחד וזה נקרא "הרמוניה". התוצאה תהיה לפי הרווחים בין הצלילים ולפי הצירוף, התוצאה יכולה להיות מוסיקה נעימה או מצב של אי התאמות.

גוון הצליל - שייך בהכרות למקור הצליל. זה מבוסס על המרקם או הטון הקולי של מקור הצליל. זה קשור בעיקר לתחושתו של השומע.

קול ודיבור

"הקול קול יעקב... " (בראשית, תולדות כז, כב)

כתוב בתורה הקדושה, לגבי משה רבינו ע"ה (שמות, ד;): "לא איש דברים אנכי...". כדאיתא בזוהר (ח"ב דף כ"ה ב'): "רזה איהו, משה קלא, ודיבור דאיהו מילה דיליה, הוה בגלותא, והוה איהו אטים לפרשא מלין... ועל דא שיתף קוב"ה לאהרן בהדיה".

ומסביר בספר "בית שער" (מפסח עד עצרת, פתח כג, דף קלג): "כי ענין הדיבור כלול מקול ודיבור... שמשה רבינו הוא כנגד הקול, והדיבור דיליה הוא אשר היה בגלות, באופן שהוא לא היה יכול לפרש את קולו על ידי דיבורים וכו', כלומר שבהיותו קול, הוא עדיין חסר את חיתוך הדיבור המוציא תיבות ומילים. והמגלה את דעתו של אדם, ובלא זה אי אפשר לדעת כלל מה

גלי קול

רצונו, ורק בדברו בחמשה מוצאות הפה, אז הקול לובש מציאות כל דיבור שאפשר להשיגו ולהבינו".

ובמצרים, הדעת היה בגלות וגם הדיבור. שבמצרים אחיזת פרעה והמצרים היתה במקום הגרון, בבית הבליעה, שהוא מקום הקול והדיבור [והיניקה היתה מהדעת דז"א, שהדעה הוא במקום הגרון דז"א, עי' בספר שער הכוונות, ענין הפסח, דרוש א']. והחיצונים נאחזים בתכלית בקדושה. כמו שנתבאר ספר שער הכוונות (ענין פסח, דרוש א'): "... ולכן ירדו ישראל למצרים, שהם סוד הקליפה היושבת באחוריים של דעת העליון... שהוא מיצר העליון שהוא הגרון. ופרעה (אותיות העורף) היה העורף הקשה אחורי הדעת. והיו אותם הקליפות נאחזים ויונקים כל שפע הנמשך מן הדעת דז"א".

מזה לומדים, שהדיבור, ולא הקול, מגלה את דעתו של אדם. והוא מה שקושר ומתחבר בין האדם וזולתו, כדי שלא יהיה כל אחד מתבודד עם דעתו. אבל קול, הוא ברמה יותר עליונה. ולכן, "סייג לחכמה שתיקה" (אבות ג, יז). ובתפילה "צעקה" מהלב, ללא מילים, יכול להיות יותר חזקה.

באמצע ההגדה של פסח, יש פסוק: "ונצעק אל ה'... וישמע ה' את קלינו..." (דברים כו, ז). עם צעקה, ולא תפילה עם דיבור, וה' שמע את הקול. עד הפסוק הזה בהגדה היתה עבדות, ואחרי הפסוק מתחילה חירות. ניגון גם יכול להיות יותר עמוק ויגרום דבילות יותר משיר עם מילים.

כתוב בספר שער רוח הקודש (דרוש ג'): "גם דע כי כל מה שנגזר למעלה מכריזים הגזירה היא בכל העולמות, ובפרט בעולם העשיה וכו' והנה עבוי וגסות האויר אינו מניח לשיעבור וירד קול הרוחני בתוכו, ואמנם כאשר העופות מפריחים באויר הם חותכים ובוקעים האויר וחולקים אותו על ידי הפרחתם ועפיפתם, ואז קול הכרוז עובר דרך שם. וזה סוד הפסוק "כי עוף השמים יוליך את הקול" (קהלת י, ט), כי דרך פריחתו ועפיפתו מוליך אותו.

גלי קול

לפי זה, אפשר להבין למה הכרוז של הגאולה יבוא עם שירי הציפורים. וזה מרומז בפסוק בשיר השירים (ב, יב): "עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו". וזה ביחד עם הפסוק (נחום ב, ח): "...כקול יונים מתופפות על לבבהן".

ובהמשך, במדרש רבה (שה"ש ב, יב-יג): "עת הזמיר הגיע, הגיע זמנן של ישראל להגאל וכו', הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה, וקול התור נשמע בארצנו, זה קולו של מלך המשיח".

ואנחנו נבין שזה לא סתם, שרק היונה והתור כשרים לקרבן מכל הציפורים. "ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו" (ויקרא א, יד).

וכך כתוב במדרש (מדרש שה"ש ב, ב): "עת הזמיר הגיע", העת שהעופות מזמרים בצפצוף קולם הערב כבר הגיע, "וקול התור נשמע בארצנו", וגם קול עופות התורים נשמע בארצנו.

ומביא המדרש במקום אחר (מדרש רבה, תולדות פרשה סה, כ): "ד"א, הקול קול יעקב א"ר ברכיה בשעה שיעקב מרכין בקולו, ידי עשו שולטות, וכתוב (שמות טו) וילונו כל העדה וגו' ויבא עמלק וגו', ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו אין ידי עשו שולטות.

מביא ה"יפה תואר" (שם): "ובשעה שהוא מצפצף וכו', נקט לשון 'צפצוף' משום תינוקות של בית רבן שהעולם מתקיים בהבל פיהם, ואף על פי שאין בהם תבונה רק כצפצוף עופות".

"כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל הכנפים יגיד דבר" (קהלת י, כ). ואחרי ההכרזה הזו עת הזמיר יגיע, במהרה בימינו, כן יהי רצון.

פרק ה שיר

על חכמת הנגינה

”ועתה קחו לי [הנביא אלישע] מנגן, והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה'”
(מלכים ב: ג, טו).

לגבי החשיבות של נגינה כעבודה לה', יש הרבה מקורות.

כתוב בתנא דבי אליהו (תנא דבי אליהו זוטא, פרק כה): ”שאין מלאכי השרת אומרים לפניו שירה למעלה עד שאומרים ישראל שירה תחילה למטה וכו'”.

והנביא מביא במקום אחר: ”מה שיר הזה עתים בני אדם שמחים בו, עתים משמחים את בעליו...” (תנא דבי אליהו, פרק ה'). מסביר זיקוקין דנורא (שם): ”בעת כשאדם כבר הוא בשמחה, אז הוא לוקח בידו כלי שיר, או על ידי אחר, ומשמח בו יותר. ובעת כשאדם אינו בשמחה כבר, רק מתחילה הוא נעצב, אז לוקח בידו, או על ידי אחר, את כלי השיר, כדי שישמח אותו וכו' כדי שישכח את עצבוננו”.

שבח מיוחד בנגינה ותפלה יש בספר חסידים (יח): ”שורש התפלה שמחת לב בהקב"ה וכו' לפיכך היה דוד מלך ישראל מנגן בכינור על כל תפילותיו וזמירותיו למלאות לבבו שמחה באהבתו של הקב"ה”.

שיר

ובהמשך (קנח) הוא כותב עצה טובה: "חקור לך אחר ניגונים, וכשתתפלל אמור אותן באותו ניגון שנעים ומתוק בעיניך, באותו ניגון אמור תפילתך, ותתפלל תפילתך בכוונה, וימשוך לבך אחרי מוצא פִּיךְ".

וכן כתוב בגמרא בברכות (ג ע"ב): אמר רב אחא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא, כנור היה תלוי למעלה ממיטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו. מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעמוד השחר".

ובגמרא פסחים (קיז ע"א): "לדוד מזמור, מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה, מזמור לדוד, מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה, ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה".

וביתר עומק כותב השערי אורה (שער א): "וכשבא דוד ע"ה והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות, אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקרא 'זמירות' מלשון 'מזמר', וכתר הזלזלים במזמרות" (ישעיה יח, ה).

מביאה הגמרא: "שיר של שואבה דברי הכל שמחה היא, ואינה דוחה את השבת וכו' וילפינן מאבובא [רש"י: קנה (מעץ)] דמשה [רבינו] (סוכה, פרק ה', נ ע"ב).

ובמשנה: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו וכו' והלויים בכינורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר" (סוכה נא ע"ב).

במשך הדורות אנחנו רואים את החשיבות של שיר ביהדות. ממשה רבינו,

שיר

שהיה בעל מנגן, שהוא כתב את השירים "אז ישיר" ו"האזינו". דוד מלך ישראל, הבעל מנגן הגדול, חיבר את ספר תהילים וביחד עם בנו שלמה, "פרק שירה". ושלמה המלך, שהוא חיבר את השיר הגדול, "שיר השירים".

כתוב בתיקוני הזוהר (תיקון יא): "ואית היכלא דנגונא, דלית לה רשו למפתח אלא בנגונה". ופירוש "מתוק מדבש" מוסיף הבנה, היכל הניגון שהוא היכל הגבורה הנקרא 'היכל הזכות', כי השיר והניגון בגבורה, ואי אפשר לפתוח אותו אלא מי שמנגן בשירות ותשבחות עבור הקב"ה.

רבינו בחיי (כי תשא לב) כותב, שיש שבעה מיני זמר, כנגד שבעה כוכבי לכת: כינור כנגד שבתאי, תוף כנגד צדק, מחול כנגד מאדים, מינים כנגד חמה, עוגב כנגד נוגה, צלצלי שמע כנגד כוכב, תרועה כנגד לבנה. זה מה שכתוב בתהילים ק"נ. בנוסף יש גם שופר כנגד גלגלי התשיעי המקיף, והנבל כנגד גלגל שמיני שבו הכוכבים.

ולסיום:

על חשיבות השירה מביא גם ספר הזוהר: "מאן דמשבח ליה לקודשא בריך הוא בארעא בליליא, בעי ביה קודשא בריך הוא... ולזמרא בחדוה דיחודא" (ספר הזוהר ויגש רז, ע"ב).

סוד הריקוד

"ודוד מכרכר [רקד] בכל עוז לפני ה'... ודוד וכל בית ישראל מעלים את ארון ה' בתרועה ובקול שופר" (שמואל ב: כג, יד)

כתוב בשם הבעל שם טוב זצוק"ל "כיצד מרקדין לפני הכלה" [השכינה נקראת כלה]? בזמן הזה, בגלות השכינה,.... כי הריקוד הוא להעלות ניצוצין שנפלו למקום נמוך (כתר שם טוב, קעט).

שיר

ובמאמר הבעל התניא זצוק"ל כתב: "ענין הריקוד להגביה הרגל, הוא גרם שיבוא אור השפע שלא בדרך הדרגת עילה ועלול [היינו יותר מן הראוי על פי הסדר הרגיל] עד שתוכל לקבל מבחינת סובב כל עלמין על ידי הריקוד" (מאמר אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' קצ:).

ספר פרי עץ חיים מסביר הריקוד עליה רוחנית עוד יותר בעומק: "והנה מטעם זה צריך לדילוג בקדושה, כי הלא כל זה הוא בחינת דילוג שמדלגים למעלה ממקומם חג"ת בכחב"ד, ונה"י בחג"ת, ומלכות בנה"י (פרי עץ חיים, שער חזרת העמידה, סוף פרק ג).

והגמרא מסיימת מסכת תענית (דף לא ע"א): "אמר עולא ביראה אמר רבי אליעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן...".

"כשם שאני חוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך, כך לא יוכלו כל אויבי לנגוע בי לרעה" (תפילת קידוש לבנה)

נגינה בימות המשיח

בגמרא במסכת ערכין (יג ע"ב) כתוב: "דתניא רבי יהודה אומר כינור של מקדש של שבעת נימין היה שנאמר 'שובע שמחות [את] פניך, אל תקרא שובע אלא שבע. ושל ימות המשיח שמונה, שנאמר 'למנצח על השמינית', על נימא שמינית. של עולם הבא עשה, שנאמר 'עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכינור', ואומר 'הודו לה' בכינור בנבל עשור, זמרו לו שירו לו שיר חדש".

ומפרש המהרש"א (שם): "משום שמחה א' שאין בו שעבוד מלכיות, נוסף נימא אחת לימות המשיח".

שיר

כתוב בספר דברי ישראל (מודזיץ): "שאין שום דבר גשמי בעולם שאין לו שורש ברוחני למעלה כנודע, ובפרט חכמת הנגינה היא ידוע ששרשה למעלה בקדושה גבוה מאוד מאוד, כנודע מעבודת הלויים במקדש בשירה ובזמרה וכו'" (דברי ישראל, מקץ-חנוכה).

"כי בעת הזאת עד ימות המשיח הוא התנהגות המשכות השפעות העולמות על ידי שבעת ימי הבנין, היינו השבע מידות הקדושים מחסד ולמטה" (שם).

כבר הסברנו (ע' פרק קול), שחכמת הנגינה בנויה על שבע דרגות קול, נמוך עד גבוה ולהפך. בזמן המשיח תתגלה מדה השמינית עולם הבינה. ותתגלה דרגת קול שמינית בעולם, ויהיה שיר חדש (שם).

וכן כתוב בזוהר, בזמן קבלת התורה בהר סיני: "אמר רבי יוסי, קלת חד, ואיהו קלא רברבא תקיפא דלא פסקת לעלמין" (זוהר, יתרו). "ואקרי קול דממה דקה" (שם). "דא קול שופר" (שם).

כתבנו קודם (תהלים כג), שהשבעה קולות מהשבעה הבלים. אולי אפשר להגיד, שהקול השמיני בזמן המשיח יהיה ה"הבל הבלים".
"למנצח על השמינית מזמור לדוד" (תהלים יב).

בעתיד יקום משה רבינו בתחייה והוא ישיר: "אז ישיר משה וגו'". שואל הזוהר הקדוש (פרשת בשלח), מה הטעם שהתחילו השירה במלת 'אז'?

אחת התשובות היא, שהאות א' היא סוד הבינה, והיא נותנת כח לאות ז', שהיא סוד המלכות (מידה השביעית), והיא יכולה לפעול מה שהיא צריכה.

"ישיר", לשון עתיד. אולי, אפשר לחשוב, "אז" הוא אותיות "ז"א" (זעיר אנפין). שכעת פועלים בנגינה שבעת הקולות של ז"א, כמו שראינו בספר

שיר

תהילים כט [מזמור לדוד, הבו לה' בני אלים וגו']. וזה לפי השבעה קולות
[חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, ומלכות]. ובע"ה, שיבוא משיח צדקנו,
במהרה בימינו, ישירו "אז ישיר" עם משה רבינו יחד ז' קולות, ביחד עם עוד
קול 'א' [השופר גדול, בינה]. אות 'א' עם האות ז', עושה "אז", עולם של ח'
קולות - עולם חדש, עם שיר חדש.

וביום ההוא, יהיה ה' אחד ושמו אחד. כן יהי רצון, במהרה בימינו.

לסיכום

עולם הנגינה וסוד ההבל

סוד יצירת הקול ונגינה בהשתלשלות העולמות

עולם הנגינה וסוד ההבל

אצילות

עולם הנקודים (ספר אוצרות חיים, שער הנקודים).

הז' מלכים (הז' תחתונות).

שבירה ותיקון הז' ספירות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד,

מלכות (ספר שער הכוונות, קבלת שבת, סה).

יציאה דרך יסוד דזעיר אנפין - ז"א (ספר שער הכוונות, ענין הבו לה').

בריאה

יצירה

עשיה

קול

"הבל אדם" הבלי קול

תנודה: ע"י מטי ולא מטי (ספר עץ חיים, שער ז').

ז' ספירות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות.

ז' קולות: סולם של נגינה (ספר שער הכוונות, שבת, ענין הבו ה', ספר שער

הכוונות, קבלת שבת סה)

גשמי

גלי קול

בשילוב קצב וגובה הצליל דרך חומר (אוויר, מים, אדמה)

שיר

בפה או כלי שיר
כלי קיבול כמו תוף האוזן